

Bog anmeldelse.

Prof. Dr. J. Conrad: Grundriss zum Studium der politischen Oekonomie. I—II. 1897. Jena, Verlag v. Gustav Fischer.

Man maa lægge Mærke til Titlen: det er ikke nogen Lærebog, ikke et udført Kursus i Nationaløkonomi, der her bydes; det er et Grundrids til Studiet af den politiske Økonomi.

Forfatteren bemærker i Forordet, at det foreliggende »Grundrids« har han i de sidste tyve Aar fordelt mellem sine Tilhørere som Erstatning for det Diktat, der tidligere benyttedes. Efter Opfordring forelægger han nu Grundridset, kun lidet udvidet, for Offenheden, idet han antog, at det maaske ogsaa for videre Kredse kunde være tjenligt »als Anhalt zum Studium«. Heri maa man give den ærede Forfatter fuldstændig Ret.

Den første Del omfatter den theoretiske Nationaløkonomi. I stor Korthed — paa knap 100 Sider — skitseres her Læren om Frembringelsen (Penge, Kredit, Pris, Bankvæsen, Børs- og Aktievæsen etc.), fremdeles Læren om Fordelingen, ligesom ogsaa den politiske Økonomis Historie korteligt skitseres. — Den anden Del (127 Sider, stort Oktav) bringer den økonomiske Politik. Her handles om Statens økonomiske Opgaver,

Bog anmeldelse.

Prof. Dr. J. Conrad: Grundriss zum Studium der politischen Oekonomie. I—II. 1897. Jena, Verlag v. Gustav Fischer.

Man maa lægge Mærke til Titlen: det er ikke nogen Lærebog, ikke et udført Kursus i Nationaløkonomi, der her bydes; det er et Grundrids til Studiet af den politiske Økonomi.

Forfatteren bemærker i Forordet, at det foreliggende »Grundrids« har han i de sidste tyve Aar fordelt mellem sine Tilhørere som Erstatning for det Diktat, der tidligere benyttedes. Efter Opfordring forelægger han nu Grundridset, kun lidet udvidet, for Offenheden, idet han antog, at det maaske ogsaa for videre Kredse kunde være tjenligt »als Anhalt zum Studium«. Heri maa man give den ærede Forfatter fuldstændig Ret.

Den første Del omfatter den theoretiske Nationaløkonomi. I stor Korthed — paa knap 100 Sider — skitseres her Læren om Frembringelsen (Penge, Kredit, Pris, Bankvæsen, Børs- og Aktievæsen etc.), fremdeles Læren om Fordelingen, ligesom ogsaa den politiske Økonomis Historie korteligt skitseres. — Den anden Del (127 Sider, stort Oktav) bringer den økonomiske Politik. Her handles om Statens økonomiske Opgaver,

om Agrarvæsen, om Industripolitik, Arbejderspørgsmaalet, Toldpolitik, Handel, Transport-, Forsikrings-, Befolknings- og Fattigvæsen m. m. Hvert Afsnit er forsynet med korte Literaturanvisninger.

For at anskueliggøre Behandlingsmaaden tage vi et af Kapitlerne for os, — det om »Arbejderspørgsmaalet«. Paa fjorten Sider skal der her gives en almindelig Karakteristik af vor Tids sociale Spørgsmaal og en Præcisering af det, det hovedsagelig kommer an paa, naar Talen er om Arbejderassociationer, Striker, Andelssystemet, Fabriklovgivning, Arbejderforsikring — og endnu Et og Andet. Man vil da forstaa, at der ikke bliver Plads til megen Udvikling; Forudsætningen er tværtimod, at Læseren selv arbejder med. Men det er ikke givet, at Læserens Arbejden-med altid vil føre ham til de samme Resultater som Forfatteren. Forfatteren fastslaaer f. Ex., at de Modsætninger, der har fremkaldt Arbejderspørgsmaalet, kun kunne mildnes ved følgende fem Midler: 1. en Forhøjelse af Arbejderens Fortjeneste; 2. en fuldstændigere og mere afrundet Dannelse; 3. Karakterens Befæstelse, den moralske Krafts Udvikling derved, at der fremkaldes et nyt religiøst Liv; 4. de lavere Klassers Delagtighed i Selvforvaltningen, hvorved der bibringes dem Forstaaelse af de økonomiske og sociale Forhold; 5. en værdigere Behandling af den simple Mand. Men ligeoverfor disse fem Punkter kan den Læser, der arbejder med, maaske bemærke Et og Andet, — for Exempel dette:

Forf. viser selv, at Arbejderspørgsmaalet ikke særligt har udfoldet sig der, hvor Fortjenesten var daarligst, hvor Dannelsen var ringest, hvor den ringe

Mand behandlede slettet. Tværtimod! Hvor Arbejderens Fortjeneste var kommen forholdsvis godt op, hvor Dannelsen var størst og Behandlingen overhovedet bedst, — der udfoldede Arbejderspørgsmaalet sig. »Den nye Tids Arbejderbevægelse er« — skriver Prof. Conrad — »ikke opstaaet i de Lande, hvor den lavere Befolkning befandt sig i den mest trykkede Forfatning; den er tværtimod opstaaet i de mest fremskredne Stater. Den opstod ikke i de Kredse, der var slettet situerede, men tværtimod i de bedre betalte og med højere Dannelse udrustede Brancher.« Meget rigtigt! Men dermed har Prof. Conrad selv tilintetgjort det faktiske Grundlag, hvorpaa de fleste af hans fem Punkter skulde hvile. Det kunde jo være meget ønskeligt, om Arbejdslønnen forøgedes med saa og saa mange Procent; — kun maa man ikke tro, at Arbejderspørgsmaalet derved vilde mildnes; det vilde ikke mildnes derved, ikke det allermindste; det vilde sandsynligvis yderligere skærpes. Ligesaa med den under Punkt omtalte »Heranziehung der untern Klasse zur Selbstverwaltung«. Kom Arbejderne til at besætte endnu flere Pladser i Kommunalbestyrelserne, end de alt nu have inde, og opnaaede de den dermed følgende »würdigere Behandlung« (Punkt 5), saa tale Erfaringerne imod den Antagelse, at der saa skulde opnaas »eine Milderung«. I Virkeligheden bliver af de fem Punkter kun et tilbage: Nr. 3: »Befestigung des Charakters und Hebung der sittlichen Kraft durch Neubelebung der Religiosität«, — det kan der ikke siges noget imod. Men hvorledes? Saalænge dette Spørgsmaal ikke kan besvares, bliver den citerede Passus nærmest en lidet sigende, om end velklingende Talemaade.

— Saaledes kan der vel her og der i »Grundridset« findes Anledning til smaa kritiske Noter; men dette forhindrer jo ikke dets Brugbarhed. Tværtimod maa man ønske, at de to foreliggende Dele snart ville blive fuldstændiggjorte ved de bebudede Efterfølgere: et Grundrids af Finansvidenskaben og et Grundrids af Statistiken.

A. P.-St.
